

Герасимчук В.Г.
доктор економ. наук, професор
Національний технічний університет України "КПІ"

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: УКРАЇНА, ЄС, СВІТ

ФАКТОРЫЙ АНАЛИЗ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ: УКРАИНА, ЕС, МИР

FACTOR ANALYSIS OF COMPETITIVENESS OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS: UKRAINE, EU AND WORLD

Розглянуто ключові фактори успішного функціонування держави на основі використання результатів дослідження британського аналітичного центру The Legatum Institute, а саме: економіка, підприємництво, управління, освіта, охорона здоров'я, безпека, особисті свободи та соціальний капітал. Сукупний Індекс процвітання країн аналізується з позицій рівня економічної конкурентоспроможності (ВВП (ПКС) на душу населення, стан підприємницької сфери, ефективність державного управління) та якості життя населення (стан освіти і охорони здоров'я, очікувана тривалість життя, середня заробітна плата). Особлива увага приділена дослідженню позицій України у сукупному Індексі процвітання країн порівняно з іншими державами, насамперед, з країнами-лідерами світового рейтингу, а також країнами-членами європейського співтовариства (ЄС). Запропоновано модернізацію соціально-економічної системи, якою є держава, здійснювати у певній логічній послідовності і у взаємозв'язку її складових: славні традиції – класична освіта – передова наука – потужна індустрія – розвинена економіка – висока якість життя – сталий розвиток.

Ключові слова: глобалізація, сукупний індекс процвітання країн, соціально-економічна система, державне управління, якість життя

Рассмотрены ключевые факторы успешного функционирования государства на основе использования результатов исследования британского аналитического центра The Legatum Institute, а именно: экономика, предпринимательство, управление, образование, здравоохранение, безопасность, личные свободы и социальный капитал. Совокупный Индекс процветания стран анализируется с позиций уровня экономической конкурентоспособности (ВВП (ППС) на душу населения, состояние предпринимательской сферы, эффективность государственного управления) и качества жизни населения (состояние образования и здравоохранения, ожидаемая продолжительность жизни, средняя заработная плата). Особое внимание уделено исследованию позиций Украины в совокупном Индексе процветания стран по сравнению с другими государствами, в первую очередь, со странами-лидерами мирового рейтинга, а также странами-членами европейского содружества (ЕС). Предложено модернизацию социально-экономической системы, какой является государство, осуществлять в определенной логической последовательности и во взаимосвязи ее составляющих: славные традиции – классическое образование – передовая наука – мощная индустрия – развитая экономика – высокое качество жизни – устойчивое развитие.

Ключевые слова: глобализация, совокупный индекс процветания стран, социально-экономическая система, государственное управление, качество жизни

The key factors of the successful functioning of the state are considered on the basis of drawing on the results of research of the British analytical center of The Legatum Institute, namely: economy, enterprise, management, education, health protection, safety, personal freedoms and social capital. The combined Index of prosperity of countries is analysed from positions of level of economic competitiveness (GDP (PPP) per capita, state of enterprise sphere, efficiency of state administration) and quality of life of population (state of education and health protection, expected life-span, middle salary). The special attention is spared to research of positions of Ukraine in the combined Index of prosperity of countries comparatively with other states, first of all, with the countries-leaders of the world rating, and also by the countries-members of European Union (EU). Modernization of the socio-economic system, that is the state, offers, to carry out in a certain logical sequence and intercommunication of her constituents: glorious traditions – classical learning – front-rank science – powerful industry – developed economy – high quality of life – sustainable development.

Key words: globalization, the total index of prosperity, social-economic system, public administration, quality of life

Вступ. “*Boni principii bonus finis (Лат.). – У доброго початку добре завершення*”. Головне призначення держави полягає в стабільному підвищенні добробуту громадян, захисті їх інтересів. Рівень якості життя знаходиться у прямій залежності від стану моралі і культури в суспільстві, розвитку освіти і науки, індустрії і аграрного сектора економіки. Не менш впливовими на розвиток держави виступають чинники зовнішнього середовища, які певним чином випробовують стійкість соціально-економічної системи по відношенню до різного роду викликів глобалізації.

Єдиним постійним фактором, який супроводжує розвиток підприємства, держави, цивілізації в цілому, є *зміни*. Р. Уотермен звертає увагу, що “чомуś не переводяться організації, які дієво управляють змінами, постійно пристосовуючи до них свої апаратні служби, стратегії, системи, продукцію, що випускається, і культуру, щоб пережити потрясіння та обернути собі на користь обставини, що підривають їх конкурентоспроможність. Долаючи кризи, що переслідують інші компанії їх галузі, вони кожного разу стають ще сильніше. Це майстри того, що я називаю *оновленням*” [1, с. 12].

Наведені слова Р. Уотермена торкаються не лише організацій, компаній, галузей. Перевірці на сприйнятливість до оновлення піддається кожна людина, кожна сім'я, врешті-решт, кожна держава. Циклічний характер розвитку світового господарства супроводжується тим, що одні держави в результаті здійснюваних реформ виходять на новий, більш високий рівень розвитку, інші переходять до розряду аутсайдерів. Наприклад, світовим лідером за масштабами економіки є США, але вага американської економіки у валовому світовому продукті (ВСП) з року в рік помітно знижується. Економіка Китаю, яка лише два роки тому випередила економіку Японії, складає вже майже половину американської.

Найбільш потужними країнами у світі (перша десятка) за питомою вагою ВВП від ВСП станом на 01.09.2014р., за нашими розрахунками, є: США – 21,1%, Китай – 10,2%, Японія – 8,2%, Німеччина – 4,7%, Франція – 3,6%, Велика Британія – 3,4%, Бразилія – 3,2%, Росія – 2,8%, Італія – 2,8%, Індія – 2,5%. У світовій економіці в перспективі (до 2050р.) очікується явне

домінування Китаю, США та Індії. Лідерство країн “G7” поступово, крок за кроком переходить до групи країн “E7”.

Лідерство – не самоціль. Найважливішим критерієм існування людини на планеті залишатиметься якість її життя. Нами питання лідерства у світовій економіці розглядається з намірів напрацювання таких наукових підходів до механізму управління національною економікою, реалізація яких сприяла б підвищенню його ефективності. У цьому зв’язку потрібно аналізувати моделі стратегічного розвитку сильних і успішних економік, сильних і успішних держав, наприклад, держав групи “G7”, “G20”, “E7” та інших, які займають найвищі позиції у світових рейтингах, найкраще втілюють у життя фундаментальні положення концепції сталого розвитку. Важливо визначити ключові, вирішальні фактори успіху, якого досягають передові країни, й вміло їх використовувати при розробці й реалізації стратегії інноваційного розвитку власне національної економіки. Адже Україна і українці зобов’язані зайняти у перспективі чільне місце серед передових країн, серед країн з високим достатком життя громадян.

Проблемам підвищення ефективності соціально-економічного розвитку держави, модернізації усіх сторін її діяльності, у тому числі й активізації участі в інтеграційних процесах у світовому співтоваристві, присвячена достатня кількість наукових досліджень. Їх результати знайшли відображення в законодавчих і нормативних актах, монографіях, підручниках, дисертаціях, публікаціях в наукових збірках. Назвемо імена вітчизняних та зарубіжних учених, які, на нашу думку, найбільшою мірою проявили активність, наполегливість, масштабність у вивченні піднятої проблематики: О.Г. Білорус, І.В. Бураковський, П. І. Гайдуцький, В.М. Геєць, А. А. Гриценко, М.З. Згуровський, Д.Г. Лук’яненко, Ю.В. Макогон, В.І. Мунтіян, Ю.М. Пахомов, Є.В. Савельєв, А. С. Філіпенко, В.І. Чужиков та інші науковці.

Разом з тим, чимало питань теоретичного, методологічного, методичного, та, насамперед, практичного характеру щодо розробки, прийняття, а особливо реалізації управлінських рішень, пов’язаних зі стратегічними аспектами розвитку національної економіки в умовах викликів глобальних трансформацій задля підвищення добробуту громадян залишаються відкритими.

Постановка завдання. *“Quod vix contingit, vix voluptatem parit (Лат.). – Що недосяжно, не породжує бажання”.* Мета дослідження полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ, формулюванні методичних та практичних рекомендацій стосовно принципів розробки та реалізації ефективного механізму управління національною економічною політикою в умовах викликів глобалізації на підставі здійснення поглибленого факторного аналізу досягнення високих стандартів якості життя передовими країнами світу.

Методологія дослідження. *“Aut inveniam viam, aut faciam (Лат.). – Або знайду дорогу, або прокладу”.* Методологічну основу дослідження формують ключові положення, принципи та методи економічної теорії, концептуальні підходи в економічній науці з вивчення проблем глобалізації, інтернаціоналізації міжнародних відносин, розвитку національної економіки, її функціональних і галузевих систем, геополітики, циклічності розвитку соціально-економічних

систем. В основу дослідження покладено доступна інформація про сукупний Індекс процвітання країн світу Інституту Legatum (The Legatum Prosperity Index) [2]. Серед використаних конкретних методів наукового пошуку: статистичний, системно-структурний, порівняння, логічного аналізу, історичний та інші.

Результати дослідження. Методичні підходи до оцінки успішності держав світу за сукупним Індексом процвітання. *“Intelligenti pauca (Лат.). – Тому, хто розуміє, достатньо й не багатослів’я”*. Дослідницькі центри багатьох міжнародних, державних і громадських організацій, наукові підрозділи низки провідних університетів світу займаються визначенням рейтингів, що відображають стан різних сфер цивілізаційного розвитку. Особливе місце в цих дослідженнях відводиться відображенню результатів вирішення країнами світу соціальних, економічних та екологічних проблем, тобто найголовніших складових в концепції сталого розвитку [3-5]. У даній публікації розглянуто основні фактори успішного процвітання країн світу. Здійснене дослідження щодо оцінки успішності країн світу і місця України у світових рейтингах базується, насамперед, на інформації про сукупний Індекс процвітання країн світу.

Використана інформація про Індекс процвітання країн враховує, що зазначений індекс є комбінованим показником, який оцінює досягнення країн світу з точки зору їх суспільного благополуччя та його розвиток у глобальному масштабі (табл. 1). Індекс складається на основі 89 показників, об'єднаних в 8 категоріях. Кожна з цих 8 категорій відображає різні аспекти життя соціально-економічної системи, якою є держава, та параметри суспільного добробуту, а саме: 1) економіка; 2) підприємництво; 3) управління; 4) освіта; 5) охорона здоров'я; 6) безпека; 7) особисті свободи; 8) соціальний капітал.

Рейтинг кожної держави світу визначається шляхом обчислення середньозваженого значення вказаних індикаторів. Показники визначаються на базі даних статистичного аналізу, соціологічних досліджень, а також експертних оцінок учасників опитування. Статистичні дані в дослідженні отримані з 12 різноманітних джерел, у тому числі: ООН, Всесвітнього банку, ОЕСР, СОТ, Gallup, Economist Intelligence Unit, IDC, Pyramid Research та інших інститутів. Більш детальна методологія формування Індексу процвітання країн і джерел отримання даних для нього наводиться в щорічному випуску рейтингу за результатами чергового порівняльного дослідження [2].

У 2013р. дослідження охоплювало 142 країни, загальне населення яких складає 96% населення планети. У центрі нашої уваги, зазвичай, окрім України буде десять держав з найкращими досягненнями за Індексом процвітання (табл. 1), а також ті європейські країни, які відносно нещодавно увійшли до складу ЄС. Не залишаться поза увагою й інші країни, щоб краще зрозуміти роль і місце України серед інших держав світу з представленням відповідних висновків і рекомендацій.

Таблиця 1

Рейтинг 10 найуспішніших країн світу за сукупним
Індексом процвітання – 2013

Країна	Місце в рейтингу	№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8
Норвегія	1	1	6	12	4	5	6	2	1
Швейцарія	2	2	4	1	27	3	11	15	8
Канада	3	4	16	8	3	11	7	1	6
Швеція	4	6	1	4	14	12	3	4	10
Нова Зеландія	5	17	15	2	1	20	15	5	2
Данія	6	23	2	3	18	14	8	9	3
Австралія	7	10	11	7	2	17	16	3	4
Фінляндія	8	26	3	5	6	16	4	17	7
Нідерланди	9	20	8	10	12	7	17	14	5
Люксембург	10	5	5	6	46	1	10	7	17

Складено автором на підставі досліджень [2]

Кожна з 8 наведених категорій вказана в таблиці під своїм номером, відповідно – від № 1 до № 8. Для кожної з зазначених категорій в Індексі процвітання країн наводиться свій рейтинг. Рейтинг вказує місце даної країни серед інших держав. Відповідно, чим нижче рейтинг, тим гірше показник країни в даній категорії. Аналітики виставляють оцінки по кожній з 142 країн за кожним критерієм від 0 до 110, після чого визначається зведений рейтинг.

Україна зайняла 64 місце у зведеному рейтингу процвітання. Краще за все в Україні порівняно з іншими країнами йдуть справи у сфері освіти (31-е місце). Найгірша ситуація – у сфері державного управління (121-а позиція). Поряд з Україною у зведеному рейтингу розташувалися – В'єтнам (62) і Узбекистан (63), а також Беліз (65) і Філіппіни (66).

Зазначимо, що у світових рейтингах, які відображають основні соціально-економічні показники, Україна помітно поступається усім без виключення 28 країнам-членам ЄС, включаючи показник середньої заробітної плати (табл. 2).

Взірцем успішного функціонування держави можуть слугувати, безумовно, країни-лідери. 10 найбільш процвітаючих країн світу досягли високого рівня життя населення завдяки єдності і згуртованості нації, завдяки високому рівню конкурентоспроможності економіки, завдяки повазі і турботі про долю кожного громадянина, завдяки високій якості державного управління. Зупинимося більш детально на кожній зі складових зведеного рейтингу.

Економіка. *“Tantum habebas, tantique habearis (Лат.). – Скільки маєш, стільки й коштуєш”*. Індекс процвітання країн, поза сумнівом, в перше чергу залежить від рівня економічної конкурентоспроможності і якості життя. 10 країнами-лідерами в Індексі процвітання експертами визначені: Норвегія, Швейцарія, Канада, Швеція, Нова Зеландія, Данія, Австралія, Фінляндія, Нідерланди і Люксембург. Самими неблагополучними країнами світу визнані: Пакистан, Ангола, Гаїті, Гвінея, Йемен, Того, Бурунді, Афганістан, Демократична Республіка Конго, Центральноафриканська Республіка, Чад.

З 10 країн-лідерів 7 – це європейські держави. Норвегія упродовж останніх 5 років стабільно займає 1-е місце в рейтингу. ВВП на душу населення в Норвегії складає 65 639,8 дол. США. Окрім Норвегії, в п'ятірку країн з кращою економікою увійшли також Швейцарія, Сінгапур, Канада і Японія.

Таблиця 2

Основні соціально-економічні показники України
та країн – нових членів ЄС

Країни	ВВП (ПКС), млрд. дол. США	ВВП (ПКС) на душу населення, тис. дол. / чол.	Індекс розвитку людського потенціалу	Середня місячна зарплата, євро
Польща	817,0 (21)	21,214 (47)	0,834 (35)	661
Чехія	286,0 (44)	27,800 (35)	0,861 (28)	702
Словаччина	133,0 (65)	24,605 (39)	0,830 (37)	7745
Словенія	57,4 (89)	27,900 (33)	0,874 (25)	1000
Угорщина	198,0 (56)	20,065 (49)	0,818 (43)	497
Естонія	29,8 (109)	23,144 (43)	0,840 (33)	735
Латвія	38,9 (104)	19,120 (51)	0,810 (48)	504
Литва	67,6 (83)	22,747 (45)	0,834 (35)	524
Болгарія	105,0 (71)	14,499 (67)	0,777 (58)	333
Румунія	285,0 (46)	13,396 (72)	0,785 (54)	395
Хорватія	77,9 (81)	18,191 (55)	0,812 (47)	712
Україна	337,0 (41)	7,423 (104)	0,734 (83)	164

Складено автором за даними ООН, МВФ, Євростату та інших доступних джерел станом на 01.09.2014р.

І порівняно з країнами-лідерами рейтингу, і порівняно з новими членами ЄС за ВВП (ПКС) на душу населення, Індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП), середньою місячною заробітною платою, тобто ключовими показниками, що характеризують стан соціально-економічного розвитку держави, Україна знаходиться у найгіршому положенні. Викликає занепокоєння, що Україна за показником ВВП (ПКС) на душу населення опустилася вже на 104-е місце у світовому рейтингу – 7423 дол. США (2013р.). В категорії “економіка” Індексу процвітання Україні відведено лише 72-е місце.

Підприємництво. *“Lucrum unius est alterius damnum (Лат.). – Прибуток одного – це збиток для іншого”*. У категорії “бізнес і можливості” на 1-му місці знаходиться Швеція. ВВП на душу населення тут складає 43180,2 дол. США. Для ведення бізнесу найбільш сприятливими країнами аналітики вважають також Данію, Фінляндію, Швейцарію, Люксембург. Україні в даній категорії відведена 61-а позиція, і вона за цією позицією програє усім без виключення членам ЄС. Сфера підприємництва в Україні знаходиться в стані песимізму. За свідченням В.І. Мунтіяна: “В Україні зростання обсягів ВВП відсутнє. Реальний обсяг ВВП за 2013р. склав 69,5% від рівня 1990р., а обсяг промислової продукції склав 91,9% відповідно” [6].

Державне управління. *“Concordia parvae res crescent, [discordia maximae dilabuntur] (Лат.). – У злагоді і малі держави (малі справи) зростають, [при розбраті і великі руйнуються]”*. Успішне функціонування держави визначається успішністю управління цією державою. Другою серед

процвітаючих країн світу у рейтингу стала Швейцарія, поступившись у даній категорії лише Норвегії. Швейцарія, до речі, і в окремих категоріях упевнено тримається у першій п'ятірці [7]. Найбільш високі показники Конфедерація показала у категорії державного управління (1-е місце). Практично 86% населення країни вірять у чесність виборів, 85,1% довіряють судовій системі і 82,2% – уряду. 70,7% громадян задоволені зусиллями держави у боротьбі з бідністю, 76,1% схвалюють державну політику у сфері захисту довкілля. Лише 27% населення вважає, що уряд корумпований.

Успішне управління дозволило Швейцарії зайняти друге місце в категорії “економіка”. Темпи зростання ВВП на душу населення за останні 5 років в Швейцарії склали 0,7%. Практично 95% населення задоволені своїм рівнем життя. Більшість жителів країни не відчувають проблем з житлом та харчуванням. 65% населення Швейцарії мають постійну роботу на повну ставку. Половина жителів Конфедерації довіряє фінансовим інститутам країни. За показниками ефективності функціонування сфери державного управління Україна поступається усім країнам ЄС.

Освіта. *“Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire (Лат.). – Не так похвально знати латинь, як ганебно її не знати”.* Кращий показник в категорії “освіта” у Нової Зеландії. ВВП на душу населення в країні складає 32 219,5 дол. США. Щорічно в країну приїжджає близько 30 тисяч іноземних студентів. У Новій Зеландії студентів з-за кордону приваблює високий рівень життя і безпека. Нова Зеландія відрізняється взірцевим станом екології. Для здобуття якісної освіти аналітики рекомендують, окрім Нової Зеландії, наступні країни: Австралію, Канаду, Норвегію, США. У даній категорії місце України – 31-е. За цим показником Україна поступається новим членам ЄС: Словенії (9), Чехії (24), Угорщині (22), Словаччині (23), Литві (28) і Латвії (29).

Охорона здоров'я. *“Est medicina triplex: servare, cavere, mederi (Лат.). – Медицина (завдання медицини) – потрійна: попереджати, спостерігати, лікувати”.* Кращий показник у даній категорії – у Люксембурга. ВВП на душу населення: 91 387,9 дол. США. Для проходження лікування аналітики рекомендують обирати також США, Німеччину, Норвегію. На передових позиціях у сфері медицини знаходиться також і Швейцарія (3 місце). 91,4% населення Швейцарії задоволені станом свого здоров'я. 95% дітей прищеплені від інфекційних захворювань, 92% отримали щеплення від кору. На 1000 народжень доводиться чотири дитячі смерті у віці до 1 року. Очікувана тривалість життя швейцарця – 75 років.

Однією з найкращих систем охорони здоров'я у світі, за даними ВООЗ, визнана кубинська система. Усім громадянам Куби надається висококласна медична допомога на безкоштовній основі. Куба займається навчанням іноземних фахівців і допомагає колегам більш ніж у 32 країнах світу. Куба значно просунулася у сфері біотехнологій, розробивши вакцини проти раку. Острів Свободи приступив також до тестування на людині вакцини у боротьбі зі СНІД.

За якістю послуг, що надаються у сфері медицини, Україна (86-е місце) явно поступається країнам-членам ЄС. Нині очікувана тривалість життя в

Україні – 68,9 року (2011р.). Це нижче середньосвітового рівня (69,3 року). За наведеним показником Україна займає вже 119-е місце. В Україні тривалість життя коротша, ніж вона була у 1965-1966рр. Чисельність населення за 23 роки незалежності зменшилася з 52 до 43 млн. чол.

Найнижча кількість людей, що вважають своє життя у рідній країні цілком щасливим, зафіксовано в Афганістані – 21%. В аутсайдерах також опинилися Мексика і Польща (по 28%), Сербія (27%), Україна, Косово і Пакистан (по 22%). Самими невдоволеними своїм життям на батьківщині виявилися жителі країн, постраждалих від воєн, міжнаціональних конфліктів і економічних криз.

Безпека. *“Ius est ars boni et aequi (Лат.). – Право – мистецтво добра і справедливості”*. Найбільш безпечними країнами, на думку аналітиків, вважаються – Гонконг, Ісландія, Швеція, Фінляндія та Ірландія. Наприклад, Швейцарія зайняла 11 місце в категорії “безпека і захищеність”. 80,3% її громадян почувають себе у безпеці вночі на вулицях. При цьому за рік на 4,2% населення були здійснені напади, 14,6% були пограбовані. Тільки 2,8% населення боїться відкрито виражати свою політичну позицію. Україна в категорії “безпека і захищеність” зайняла 55-е місце. В Україні небезпечніше знаходитися порівняно з усіма країнами ЄС.

Особисті свободи. *“Non videtur vim facere, qui iure suo utitur Лат.). – Вважається, що той, хто користується своїм правом, не застосовує насильства”*. Кращий показник в категорії “Особисті свободи” належить Канаді (1-е місце). ВВП на душу населення в Канаді: 42 533,4 дол. США. Рівень задоволеності життям: 7,4 з 10. Стосовно Канади фахівці Legatum Institute відзначають високий рівень свобод і терпиме ставлення до мігрантів. Економічну стабільність пояснюють, передусім, різноманіттям природних ресурсів при невеликій чисельності населення. У категорії "Особисті свободи" категорії Україна займає “далеке” 107-е місце. У багатьох європейських країнах ситуація виглядає також не набагато краще: Хорватія (93-е місце), Латвія (96), Литва (101), Греція (134).

Соціальний капітал. *“Privatum commodum publico cedit (Лат.). – Особиста вигода відступає перед громадською”*. Першість у даній категорії займає Норвегія. Соціальний капітал – термін, введений французьким філософом П. Бурдьє [8]. Спочатку під соціальним капіталом розумілися “ресурси, ґрунтовані на родинних стосунках і стосунках в групі членства”. Для виміру соціального капіталу використовують такі кількісні показники, як рівень довіри в суспільстві – горизонтальні та вертикальні стосунки, абсолютні значення і порівняно з іншими країнами, а також рівень злочинності. Довіра вважається інтегральним показником соціального капіталу, оскільки відображає сукупність неформальних норм у дії.

Джерелом для кількісних оцінок може слугувати звіт про рівень людського розвитку країн світу у рамках Програми розвитку ООН (UNDP). Середній показник довіри для 170 країн складає 29,8%. Серед народів з рівнем довіри, що перевищує 40%, жителі наступних країн: Швеції, Данії, Фінляндії, Голландії, Швейцарії, Канади, Китаю, а також – Марокко, Джибуті і Малі. У

числі країн з рівнем довіри менше 10%: Сирія, Албанія, Ліван, Туреччина, Йорданія, Палестина (ісламські держави), а також – Кампучія і Еквадор.

Простежується пряма залежність стану економічного розвитку держави від рівня довіри. Середній показник довіри першої десятки найбільш розвинених країн складає 39%, першої двадцятки – 33%, а усіх високорозвинених країн (за класифікацією UNDP їх 47) – 31%. Серед високорозвинених країн лише 3 держави мають рівень довіри 15% і менше. Це – Латвія, Угорщина, Словенія. В Україні показник рівня довіри – 29%. Показники сусідніх країн: Румунія – 15%, Росія – 24%, Білорусь – 34%, Польща – 25%, Угорщина – 13%, Словаччина – 21%, Молдова – 12%.

Одним з індикаторів соціального капіталу виступає рівень злочинності. Соціально-економічні системи з розвиненим рівнем неформальних норм і інститутів запобігають злочинності. Не суворий закон, а сувора мораль зменшує злочинність. В Україні рівень злочинності вищий, ніж в середньому у світі (відповідно, 5,2 і 6,9). Середній показник для 47 високорозвинених країн складає – 2,1, а першої світової десятки – 1,2.

Україна залишається в переліку найбільш корумпованих країн світу. За підсумками 2014 року у світовому рейтингу їй відведено 142-е місце з 175 з 26-ма балами зі 100 можливих (відсутність корупції). Такий результат Індексу сприйняття корупції 2014 (Corruption Perceptions Index), оприлюднений неурядовою міжнародною організацією по боротьбі з корупцією та дослідженню рівня корупції по всьому світу Transparency International. Україна опинилася на одному щаблі з Угандою і Коморськими островами. Більше 2/3 з 175 країн набрали в зазначеному Індексі менше 50 балів. Найменш корумпованою країною світу визнано Данію з 92 балами. В лідерах також – Нова Зеландія, Фінляндія, Швеція і Норвегія. Найвищий рівень корупції – в Афганістані, Судані, КНДР і Сомалі. 76% українців не довіряє своєму уряду [9].

Висновки. *“Feci quod potui, / [faciant meliorapotentis] (Лат.). – Я зробив [все], що зміг, [нехай ті, хто можуть, зроблять краще]”*. Прийнята за основу методологія факторного аналізу міри процвітання країн світу, без сумніву, потребує подальшого вдосконалення, оскільки ті ж експертні оцінки мають певні хиби з-за дії чинника суб’єктивізму. В той же час, діючий методичний підхід у формуванні Індексу процвітання надає змогу уряду кожної держави розробляти плани з поліпшення якості життя громадян. Модернізацію соціально-економічної системи, в ролі якої в дослідженні виступає держава, пропонується здійснювати у певній логічній послідовності і у взаємозв’язку її складових: славні традиції – класична освіта – передова наука – потужна індустрія – розвинена економіка – висока якість життя – сталий розвиток.

Запропонована публікація може виступити свого роду каталізатором для більш виважених підходів до розробки, прийняття і, найголовніше, втілення в життя рішень тактичного і стратегічного характеру на різних рівнях управління, як на рівні держави, як на рівні різних угруповань (наприклад, ЄС), так і на рівні світової спільноти щодо шляхів підвищення добробуту населення.

Які умови потрібні для успішного формування і втілення в життя стратегічних цілей? По-перше, для розвитку держави потрібна наявність

національної, патріотичної ідеї. По-друге: “Коли вам здається, що мета недосяжна, не змінюйте мету – змінюйте план дій” (Конфуцій). По-третє, успішна реалізація успішної стратегії можлива, коли її супроводжує успішний стратег. “Управляючи царством, що має тисячу бойових колісниць, слід серйозно відноситися до справи і спиратися на довіру, дотримуватися економії у витратах та піклуватися про людей; використати народ у відповідний час” (Конфуцій).

Література:

1. Robert H. Waterman Jr., (1987), *The Renewal Factor. How the Best Get and Keep the Competitive Edge*, Bantam Books, New York, 338 p.

2. Рейтинг стран мира по уровню процветания — информация об исследовании. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info>.

3. Bataveljic D. *European federalism at the Beginning of the 21st Century* / Dragan Bataveljic, Anka Vojvodic; (translation Daniela Horner). – Kragujevac: Law Faculty, 2010 (Beograd: Ton plus). – 214 str.

4. Гриценко А.А. Комплементарность экономического и социального развития общества / Стратегія соціально-економічного розвитку України. Наукове видання. Загальна редакція і складання Степанова О.П. – В 2-х томах. Том.1. – К.: “Юрисконсульт”, 2014, с. 9-21.

5. Jan Rymarczyk. *Postmodernizm w dzialanosci wspolczesnych korporacji transnarodowych* // *Ekonomia*, 1 (13), 2011, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wroclawiu, Wroclaw, 2011, p. 161-173.

6. Мунтіян В.І. Зміна парадигми / Стратегія соціально-економічного розвитку України. Наукове видання. Загальна редакція і складання Степанова О.П. – В 2-х томах. Том.1. – К.: “Юрисконсульт”, 2014, с. 3-9.

7. Родина, С. Швейцария – одна из самых процветающих стран мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nashgazeta.ch/news/swiss/16626>.

8. *La distinction. Critique sociale du jugement*, Pierre Bourdieu coll. *Le sens commun*, éd. de Minuit, 1979, 672 p.

9. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія / Г.В. Кохан. – К.: НІСД, 2013. – 232 с.